

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Рогальської-Яблонської Інни Петрівни
на дисертаційну роботу Курінного Яна Віталійовича
„Первинна економічна соціалізація дітей 5 – 6-річного віку в дошкільних
навчальних закладах”, подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка

Актуальність дослідження проблеми первинної економічної соціалізації дітей 5 – 6-річного віку в дошкільних навчальних закладах, як на нашу думку, визначається відповідністю теми дисертації напрямом модернізації освіти на державному рівні. Державні документи, які стосуються освіти в Україні надають пріоритетності соціально розвиненій особистості з активною життєвою позицією, визначають стратегічний курс на переосмислення основних чинників соціалізації особистості, вивченню механізмів її „входження” в систему соціально-економічних зв’язків сучасного суспільства та набуття досвіду взаємодії та співпраці в умовах ринкових відносин. Вочевидь, вже в назві теми дисертації міститься три найважливіші проблеми, розв’язання яких як на науковому, так і на рівні практики є найважливішими завданнями сучасної освіти. А саме: по-перше, проблема економічної соціалізації; по-друге, об’єктом є діти 5 – 6-річного віку; по-третє, вперше в соціальній та дошкільній педагогіці досліджується проблема первинної економічної соціалізації особистості в дошкільному дитинстві. Відтак, актуальність виконаного дослідження не тільки не викликає сумніву, а й заслуговує високої оцінки, що становить особливу честь і дисертанту, і його науковому керівнику.

Щодо понятійного апарату дослідження, то його об’єктом обрано процес первинної економічної соціалізації дітей 5 – 6-ти років, а предметом – соціально-педагогічні умови первинної економічної соціалізації дітей 5 – 6-річного віку в дошкільних навчальних закладах. Дотично об’єкта і предмета означено мету й завдання дослідження.

Реалізація авторського спроектованого наукового пошуку обраної проблеми відображена в гіпотезі та науковій новизні дослідження. Подана на захист дисертація має усі необхідні ознаки наукової новизни. Водночас, зауважу, що окрім

означеного в дисертації та авторефераті, ми вбачаємо новизну дослідження і його пріоритетність, тобто позицію, яку ДАК вимагає виокремити як „уперше”, в тому, що Ян Віталійович справді вперше виокремив і дослідив закономірності та особливості процесу економічної соціалізації дітей 5 – 6-річного віку, сформулював авторські поняття: “первинна економічної соціалізації дітей 5 – 6-річного віку”, “педагогічний супровід та підтримка первинної економічної соціалізації дошкільників у дошкільному навчальному закладі”.

Суттєве досягнення автора дослідження ми вбачаємо у авторському визначенні категорії “Я-економічне” стосовно дитини 5-6-років та виокремленні його структурних компонентів і характеристики рівнів як результату первинної економічної соціалізації дитини-дошкільника.

Не можна не виокремити в позитивному фонді й такий аспект дослідження, як його практичну значущість, яка презентована розробленою програмою “Економіка для дошкільників”, що містить цикл тематичних занять із 39 тем. Відтак, наукова новизна і практична значущість дослідження адекватно віддзеркалюють ті наукові доробки, які було закладено автором до понятійного апарату і надалі реалізовано на практиці.

Обґрунтованою і логічною є структура дисертації Курінного Я.В., яка презентована вступом, двома розділами, висновками до розділів, висновками, списком використаних джерел, додатками. Усі композиційні частини роботи вирізняється чіткою логікою викладу змісту дисертації без зайвих занурень і екскурсів у дотичні до дисертації проблеми.

Результати проведеного дослідження впроваджено в навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів Донецької, Рівненської та Житомирської областей. Результати дисертації висвітлено у 15 одноосібних наукових працях, у тому числі – 7 статей у наукових фахових виданнях, 1 – у зарубіжному, 7 – апробаційного характеру.

Автореферат і публікації віддзеркалюють основний зміст дисертації.

Проведений аналіз дисертації дає підстави розглядати наукову працю як завершальний та цілісний доробок дослідника з важливої для вітчизняної як соціальної, так і дошкільної педагогіки проблеми.

Відтепер дозвольте зупинитися на аналізі змістового аспекту дисертації та відзначити найсуттєвіші здобутки представленої роботи.

На нашу думку, аналіз матеріалів першого розділу дисертації засвідчує компетентність самого автора, його оволодіння загальними теоретичними проблемами економічної соціалізації особистості як соціокультурного феномена і соціально-педагогічної проблеми, що розробляються вітчизняними і зарубіжними дослідниками. Зауважимо, що Курінним Я.В. досить ґрунтовно, виважено і коректно проаналізовано і розкрито сутність теорії економічної соціалізації, питання щодо функцій, чинників і механізмів соціалізації особистості як у зарубіжній, так і в вітчизняній педагогічній науці. Такий докладний і досить прискіпливий аналіз досліджуваної проблеми дозволив дисертанту визначитися щодо власного бачення процесу економічної соціалізації особистості.

Привертає увагу матеріал дисертації, який присвячено дослідженню особливостей первинної економічної соціалізації особистості в дошкільному дитинстві, що дозволило автору визначити адекватні засоби ефективної економічної соціалізації дітей. Опрацювання достатньої кількості новітніх соціологічних, культурологічних, психологічних, педагогічних джерел дозволило дисертанту виокремити та ґрунтовно розглянути особливості первинної економічної соціалізації, серед яких : протікання в специфічному соціальному просторі дитинства, підпорядкування загальним віковим особливостям розвитку, стадійність, зв'язок з економічним вихованням, структурність, наступність, необхідність у психічній регуляції та соціально-педагогічній підтримці, що є безперечним науковим доробком автора дослідження.

Важливими для соціальної педагогіки є здійснений здобувачем концептуальний аналіз з обґрунтованою концептуальною моделлю економічної соціалізації особистості, основу якої становить ціла низка концептів, а також визначені, науково обґрунтовані та експериментально перевірені соціально-

педагогічні умови, що забезпечують успішну економічну соціалізацію дітей 5 – 6-річного віку у дошкільному навчальному закладі.

Як позитив, відзначимо опис констатувального етапу експерименту, аналіз результатів дослідження за виокремленими рівнями сформованості Я-економічного особистості дитини 5-6-річного віку, які дослідник спочатку охарактеризував якісно, а потім подав їх кількісний аналіз.

З метою перевірки ефективності запропонованих соціально-педагогічних умов ефективної первинної економічної соціалізації дітей 5-6-річного віку у дошкільних навчальних закладах дослідником здійснювався формувальний етап експерименту. Слугує на увагу чітко продумана і логічно побудована програма експерименту: підготовка педагогів до реалізації ними завдань формування Я-економічного у дітей задля підвищення рівня їхньої економічної освіченості; збагачення змістових аспектів середовища ДНЗ на основі упровадження інтегрованого курсу економіки для дітей, що поєднувалося з посиленням предметно-змістових характеристик середовища; консолідація зусиль соціальних педагогів, вихователів, батьків, яку реалізовано в межах основних напрямів взаємодії: інформаційно-аналітичного, практичного і контрольно-оцінного. Дослідно-експериментальна перевірка соціально-педагогічних умов ефективної первинної економічної соціалізації дітей 5-6-річного віку у дошкільних навчальних закладах проведена автором кваліфіковано і підтвердила свою ефективність.

І насамкінець, щодо позитиву слід оцінити кінцеві результати дослідження і його достовірність. Чітка проєкція експерименту не може не дати позитивних результатів, ті кількісні і якісні зміни, що відбулися в експериментальних групах щодо становлення Я-економічного особистості дошкільника, засвідчують адекватність розроблених соціально-педагогічних умов поставленим меті і завданням дослідження.

Висновки дисертації відображають основний її зміст. Вони чітко сформульовані, послідовні, змістовні.

Водночас вважаємо за необхідне вказати низку міркувань, які виникли в процесі рецензування дисертації і вимагають окремих пояснень.

1. Наукова робота, а тим більше дисертація, передбачає розкриття кожного терміну чи наукової дефініції, якщо їх автор використовує у науковому обігу або у своїх висновках. Відтак, на стор. 79 автор, подаючи визначення поняття “педагогічний супровід та підтримка первинної соціалізації дошкільників у ДНЗ”, розкриває сутність і специфіку педагогічної підтримки, заливши поза увагою педагогічний супровід. Закономірно виникає низка запитань: Чи ототожнює автор ці поняття? І яким чином вони реалізуються у педагогічному процесі дошкільного навчального закладу?

2. У дисертаційній роботі достатньо компетентно розкрито сутнісний зміст поняття «Я-економічне» стосовно дитини 5-6-років, виокремлено його структурні компоненти і подано характеристику рівнів як результату первинної економічної соціалізації дитини-дошкільника. Варто було б це відобразити у завданнях дослідження та науковій новизні.

3. У роботі на стор. 144 подано результати констатувального етапу дослідження, які засвідчують переважно низький та середній рівні сформованості Я-економічного особистості дитини. На нашу думку, варто було б проаналізувати причини, які призвели до такого стану реальної практики первинної економічної соціалізації дітей у дошкільному навчальному закладі.

4. У дисертаційній роботі досить ґрунтовно, послідовно та виважено описано напрями реалізації такої важливої соціально-педагогічної умови як консолідація зусиль соціальних педагогів, вихователів та батьків щодо оптимізації змін ціннісних орієнтацій особистості дитини 5-6-річного віку. Водночас викладені теоретичні позиції виглядали б більш змістовими та ілюстративними на основі презентації практичних здобутків роботи соціальних педагогів і вихователів з батьками.

5. Цілком справедливо у дисертації відводиться особлива роль організації предметно-розвивального середовища у дошкільному навчальному закладі, завдяки якому створюються можливості для становлення Я-економічного дитини 5–6-річного віку, натомість осторонь залишилася характеристика різних типів середовища, в яких розвивається та соціалізується сучасна дитина, а саме: стихійне, комфортне, негативне, дискомфортне тощо.

Попри всі висловлені зауваження виконане Курінним Я.В. дослідження є ґрунтовною і завершеною працею, містить цінний як теоретичний, так і практичний матеріал, вирізняється новизною результатів та висновків, що їх пропонує автор, слугуватиме подальшому вирішенню пріоритетних завдань соціалізації молодого покоління.

Дисертація відповідає пп. 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), що дає підстави для присудження Курінному Яну Віталійовичу наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Отже, дисертаційна робота „Первинна економічна соціалізація дітей 5 – 6-річного віку в дошкільних навчальних закладах” є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає пп. 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор – Курінний Ян Віталійович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор пед. наук, професор
завідувач кафедри психолого-педагогічних
дисциплін дошкільної та спеціальної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Рогальська-Яблонська І.П.

